EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 02 12
COM(2025) 41 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Europos miestų iniciatyvos įgyvendinimas 2022–2024 m.

Turinys

1. ĮVADAS 2
2. ĮGYVENDINIMAS 2
2.1. Inovacijų miestuose finansavimas 3
2.2. Parama miestų gebėjimų stiprinimui ir žinių kaupimui 6
2.2.1. Miestų gebėjimų stiprinimas 6
2.2.2. Parama žinių kaupimui ir politikos formavimui miestuose 8
2.3. Valdymas ir kita veikla 9
3. PIRMIEJI REZULTATAI 10
4. IŠVADOS 14

1. ĮVADAS

Šiuo metu Europa susiduria su daug įvairių iššūkių, pradedant ekonomikos atsigavimu ir įtraukios visuomenės kūrimu ir baigiant kova su klimato kaita, aplinkos būklės blogėjimu ir demografiniais pokyčiais, taip pat dvejopa žaliąja ir skaitmenine pertvarka. Miestai – tai vietos, kuriose visi šie iššūkiai susilieja ir galima išbandyti naujus sprendimus taip, kad jie būtų naudingi žmonėms.

Sanglaudos politikai būdingas stiprus miestų aspektas, todėl 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu, siekiant padėti miestams aktyviai dalyvauti rengiant ir įgyvendinant politikos priemones, kuriomis reaguojama į vietos lygmeniu kylančias problemas, sustiprinta pagal sanglaudos politiką teikiama parama tvariai miestų plėtrai. Taigi iš sanglaudos fondų miestams skirta daugiau kaip 100 mlrd. EUR, o miestai yra tiesiogiai atsakingi už daugiau kaip 24 mlrd. EUR vertės investicijų pagal sanglaudos politikos programas projektų rengimą ir įgyvendinimą.

Be to, 2021–2027 m. programavimo laikotarpiu, atsižvelgiant į sanglaudos politikos miestų aspektą, sukurta nauja Europos miestų iniciatyva[1]. Šia priemone, kuriai numatytas 395 mln. EUR biudžetas[2], siekiama remti visų dydžių miestus, stiprinti gebėjimus ir kaupti žinias, skatinti inovacijas ir kurti universalius bei pritaikomus sprendimus, skirtus ES aktualioms miestų problemoms spręsti. Vykdoma veikla koordinuojama su programa URBACT[3] ir ja papildoma, ja taip pat remiamas pagal ES miestų darbotvarkę atliekamas tarpvyriausybinis darbas.

Šioje ataskaitoje apžvelgiama nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. iki 2024 m. rugpjūčio 31 d. pagal Europos miestų iniciatyvą vykdyta veikla ir jos įgyvendinimo rezultatai.

2. ĮGYVENDINIMAS

Įgyvendinti Europos miestų iniciatyvą patikėta Aukštutinės Prancūzijos regionui, glaudžiai bendradarbiaujant su Europos Komisija[4]. Aukštutinės Prancūzijos regionas įsteigė nuolatinį sekretoriatą (toliau – Europos miestų iniciatyvos sekretoriatas), kuriam pavesta vykdyti visą šioje ataskaitoje nurodytą kasdienę veiklą. Darbas grindžiamas dviem paprogramėmis, kuriomis siekiama teikti: a) paramą inovacijoms ir b) paramą gebėjimų stiprinimui ir žinių kaupimui, teritorinio poveikio vertinimams, politikos plėtojimui ir komunikacijai (1 pav.). Iš viso 395 mln. EUR biudžeto[5] 75 proc. lėšų skirta a paprogramei ir 25 proc. – b paprogramei.

---

1 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1058 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo 12 straipsnis.

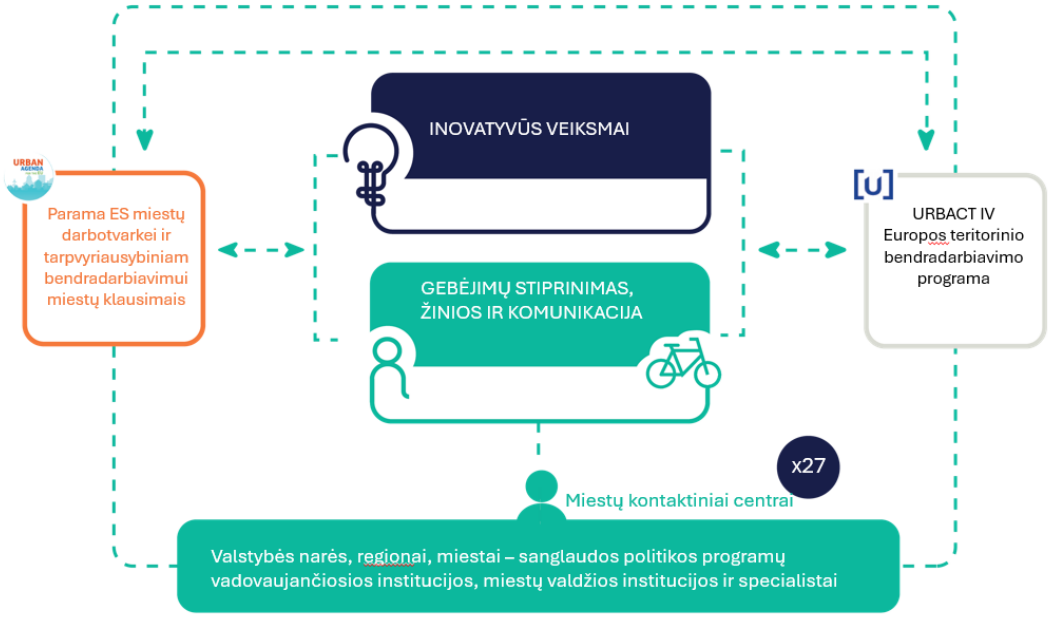
2 2024 m. peržiūrėjus daugiametę finansinę programą, pradinis 400 mln. EUR biudžetas (2018 m. kainomis) sumažintas iki 395 mln. EUR (einamosiomis kainomis).

3 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1059 dėl konkrečių nuostatų, taikomų siekiant Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo (INTERREG), kuris remiamas Europos regioninės plėtros fondo ir išorės finansavimo priemonių lėšomis, 3 straipsnis. Programos URBACT lėšomis finansuojami miestų tinklai, siekiant padėti miestams plėtoti integruotą praktiką.

4 Remiantis Reglamento (ES) 2021/1058 12 straipsniu, įgyvendinti Europos miestų iniciatyvą buvo patikėta Aukštutinės Prancūzijos regionui taikant netiesioginį valdymą. 2021 m. gegužės mėn. buvo paskelbtas kvietimas pareikšti susidomėjimą dėl Europos miestų iniciatyvos netiesioginio valdymo, pagal kurį 2021 m. liepos mėn. buvo atrinktas Aukštutinės Prancūzijos regionas. 2022 m. rugpjūčio mėn. buvo pasirašytas Komisijos ir Aukštutinės Prancūzijos regiono susitarimas.

5 Einamosiomis kainomis.

1 pav. Europos miestų iniciatyvos intervencijos logika

2.1. Inovacijų miestuose finansavimas

Įgyvendinant Europos miestų iniciatyvą remiami inovatyvių veiksmų projektai, kuriais siekiama skatinti transformatyvų miestų vaidmenį ir išbandytų miestų inovacijų diegimą visoje ES. Taikant 80 proc. bendro finansavimo normą, kiekvienam projektui gali būti skirta ne daugiau kaip 5 mln. EUR Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšų, o jo trukmė turi būti ne ilgesnė kaip ketveri metai[6]. Reikalavimus atitinkantys pareiškėjai – vienoje iš ES valstybių narių esančių miestų arba miestų grupių (t. y. miestų, miestelių ar priemiesčių), kurių bendras gyventojų skaičius yra ne mažesnis nei 50 000, valdžios institucijos.

Ši veiklos kryptis grindžiama bandomąja iniciatyva „Inovatyvūs miestų sprendimai“[7], kuri buvo įgyvendinama 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu. Nuo to laiko padaryta daug patobulinimų, pavyzdžiui: i) daugiau dėmesio skiriama sanglaudos politikai svarbioms miestų inovacijoms, ii) pagerintas rezultatų išmatuojamumas pagal iš anksto nustatytus rodiklius, iii) daugiau dėmesio skiriama pasirengimui vykdyti projektus, išbandytų sprendimų potencialo didinimui ir galimybėms juos pritaikyti.

Numatyta paskelbti keturis kvietimus teikti pasiūlymus dėl Europos miestų iniciatyvos inovatyvių veiksmų: du kvietimai teikti pasiūlymus jau užbaigti, vienas yra paskelbtas šiuo metu, o paskutinį ketinama paskelbti 2026 m. (1 lentelė). Pirmųjų trijų kvietimų teikti pasiūlymus tikslas – skatinti inovacijas tam tikrose teminėse srityse, kurios yra svarbios įgyvendinant ES politiką, o ketvirtuoju kvietimu planuojama remti mažiau patirties inovacijų srityje turinčius miestus.

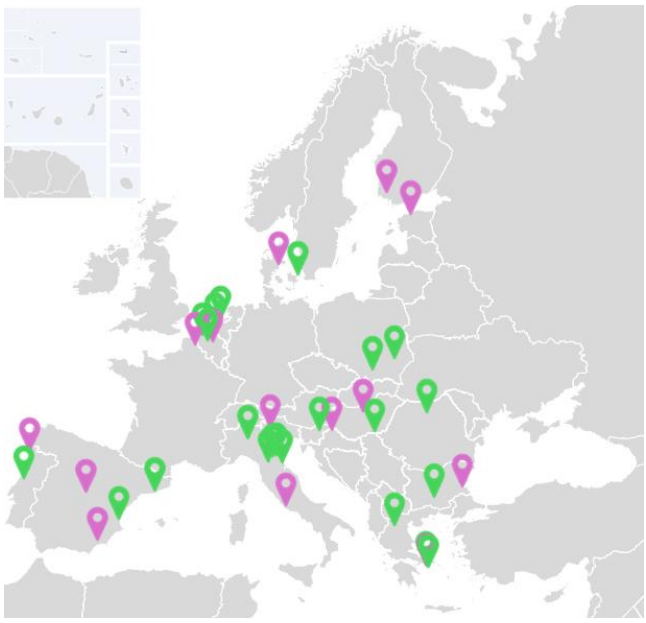
6 Europos miestų iniciatyva. Inovatyvių veiksmų gairės.
7 „Inovatyvūs miestų sprendimai“.

1 lentelė. Kvietimai teikti pasiūlymus dėl Europos miestų iniciatyvos inovatyvių veiksmų

Kvietimas teikti pasiūlymus	**Paskelbimo metai ir tema (-os)**	**Paraiškos**	**Atrinkti projektai, bendras ERPF įnašas (EUR)**	**Sėkmingai pateiktų paraiškų dalis**
1.	2022 m., viena tema: naujasis europinis bauhauzas	99 paraiškos iš 21 valstybės narės	14 projektų iš 12 valstybių narių, 65,2 mln. EUR	14 %
2.	2023 m., trys temos: miestų žalinimas, darnus turizmas, specialistų potencialo išnaudojimas mažėjančiuose miestuose	112 paraiškų iš 21 valstybės narės	22 projektai iš 12 valstybių narių, 98 mln. EUR	20 %
3.	2024 m., dvi temos: energetikos pertvarka, technologijos mieste	Pasiūlymų teikimo pabaigos terminas – 2024 m. spalio mėn.	Numatytas biudžetas – 90 mln. EUR	–
4.	Numatyta paskelbti 2026 m.	–	–	–

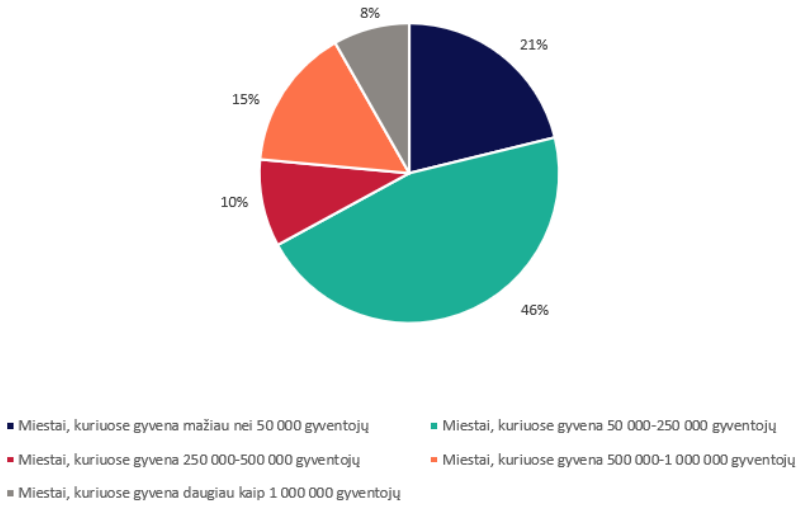
Pagal pirmuosius du kvietimus teikti pasiūlymus atrinkti 36 projektai iš 16 valstybių narių (2 pav.). Siekiant didinti geografinę aprėptį ir padėti miestams rengti kokybiškas paraiškas, imtasi kelių priemonių, pvz., Vidurio ir Rytų Europos valstybėse narėse surengti pareiškėjams skirti praktiniai seminarai ir sukurtas nacionalinių miestų kontaktinių centrų tinklas, kuriuo skatinama teikti paraiškas visose valstybėse narėse.

2 pav. Pagal pirmuosius du kvietimus teikti pasiūlymus dėl inovatyvių veiksmų atrinktų projektų geografinis pasiskirstymas
(1 kvietimas teikti pasiūlymus – violetinė spalva, 2 kvietimas teikti pasiūlymus – žalia spalva)

Kalbant apie miestų centrų, kurių valdžios institucijos dalyvauja įgyvendinant pagal pirmuosius du kvietimus teikti pasiūlymus atrinktus projektus, gyventojų skaičių, daugiau kaip du trečdaliai miestų yra maži ir vidutinio dydžio (3 pav.), be to, daugiau kaip du trečdaliai jų yra vadinamieji 11 straipsnio miestai[8].

3 pav. Atrinktuose inovatyvių veiksmų projektuose dalyvaujančių miestų valdžios institucijų dalys pagal gyventojų skaičių

Viena iš naujovių – dalis ERPF dotacijos kiekvienam inovatyvių veiksmų projektui yra skirta vadovaujančių miestų valdžios institucijų ir trijų kitų ES miestų, iš kurių du turi būti iš mažiau išsivysčiusių arba pertvarką vykdančių regionų, tarpvalstybinėms perdavimo partnerystėms finansuoti[9]. Šis metodas grindžiamas bandomuoju iniciatyvos „Inovatyvūs miestų sprendimai“ perdavimo mechanizmu, įgyvendintu 2021–2022 m. vykdant programą URBACT III; juo siekiama perduoti patirtį, susijusią su išbandyto inovacinio sprendimo taikymu, ir išnagrinėti galimybes jį pritaikyti kituose miestuose. Taip pat siekiama skatinti investicijas pagal sanglaudos politikos programas ir stiprinti miestų inovacinius pajėgumus neapsiribojant

[8] 11 straipsnio miestai – tai miestai, kuriuos valstybės narės pagal Reglamentą (ES) 2021/1058 atrinko tvarios miestų plėtros projektams įgyvendinti.

[9] Europos miestų iniciatyvos inovatyvių veiksmų gairės pareiškėjams.

miestais, vadovaujančiais inovatyvių veiksmų projektams.

2.2. Parama miestų gebėjimų stiprinimui ir žinių kaupimui

2.2.1. Miestų gebėjimų stiprinimas

Gebėjimų stiprinimo veikla pagal Europos miestų iniciatyvą buvo pradėta 2023 m. ir, kaip bandomieji veiksmai, įgyvendinama iki 2024 m. pabaigos[10]. Ši veikla apima trijų rūšių veiksmus: miestų keitimąsi patirtimi, tarpusavio vertinimus ir gebėjimų stiprinimo renginius. Ja siekiama didinti miestų gebėjimus integruotai ir įtraukiai rengti ir įgyvendinti tvarios miestų plėtros strategijas, politiką ir praktiką. Šia veikla taip pat papildoma programa URBACT IV ir ji yra su ja suderinta[11].

Miestų keitimasis patirtimi[12] yra principu „iš apačios į viršų“ ir poreikiais grindžiama veikla, dėl kurios nuolat skelbiamas kvietimas teikti pasiūlymus. Vykdant šią veiklą trumpai susitinka paraišką pateikusi miesto valdžios institucija, susiduriantį su konkrečia problema, ir kita miesto valdžios institucija iš kitos valstybės narės, turinti praktinės patirties tai problemai spręsti. Toks keitimasis patirtimi yra veiksminga tarpusavio mokymosi priemonė.

Laikui bėgant miestų valdžios institucijų domėjimasis miestų keitimusi patirtimi didėja. Iki 2024 m. rugpjūčio 31 d. iš miestų, esančių 22 valstybėse narėse, gauta 60 paraiškų. Daugumą paraiškų pateikė Italijos, Ispanijos, Portugalijos ir Suomijos miestai. Šiuo metu vyksta arba jau yra užbaigti 40 keitimosi patirtimi susitikimų[13], kuriuose iš viso dalyvauja (-avo) 88 miestų valdžios institucijos (4 ir 5 pav.). Didžioji dauguma (88 proc.) dalyvaujančių miestų yra maži ir vidutinio dydžio miestai, kurie beveik vienodai pasiskirstę mažiau išsivysčiusiuose, pertvarką vykdančiuose ir labiau išsivysčiusiuose regionuose. Daugiau kaip 60 proc. miestų yra vadinamieji 11 straipsnio miestai.

4 pav. Miestų valdžios institucijos, kurios miestų keitimosi patirtimi veikloje dalyvauja kaip su problema susiduriančių miestų atstovės

5 pav. Miestų valdžios institucijos, kurios miestų keitimosi patirtimi veikloje dalyvauja kaip konsultantės

[10] Europos miestų iniciatyvos finansavimo sprendimo 2023–2024 m. darbo programoje nustatytas bandomasis gebėjimų stiprinimo veiklos etapas.
[11] Programa URBACT IV įgyvendinama 2021–2027 m.
[12] Europos miestų iniciatyvos miestų keitimosi patirtimi gairės pareiškėjams.
[13] Sėkmingai pateiktų paraiškų dalis viršijo 85 proc.

Be to, remiami tarpusavio vertinimai[14], kuriuos atliekant nagrinėjamos miestų grupės, siekiant palyginti jų integruotas miestų plėtros strategijas, kuriomis grindžiama tvari miestų plėtra[15]. Tikslas – padėti tobulinti strategijos rengimą ir įgyvendinimą. Atliekant kiekvieną tarpusavio vertinimą atrenkama iki keturių vertinamų miestų, kurių atstovai dirba su asmenimis iš kitų ne daugiau kaip šešių miestų, atliekančių tarpusavio vertintojų funkcijas, kad būtų išspręsta nustatyta problema[16]. Kasmet skelbiami kvietimai teikti pasiūlymus, pagal kuriuos 11 straipsnio miestai kviečiami tapti vertinamais miestais, o kiti miestai iš visos Europos Sąjungos – tarpusavio vertintojais.

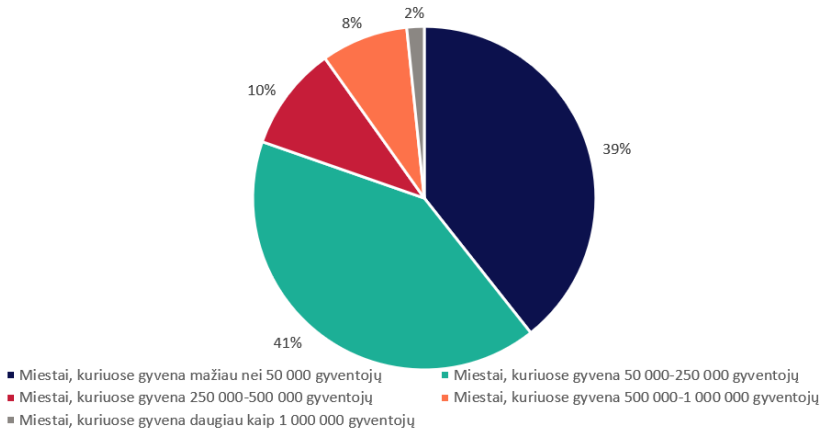
6 pav. Tarpusavio vertinimų geografinė aprėptis
(vertinami miestai pažymėti violetine spalva, o miestai tarpusavio vertintojai –
žalia spalva)

[14] Europos miestų iniciatyvos tarpusavio vertinimo gairės pareiškėjams.
[15] Kaip nustatyta Reglamento (ES) 2021/1058 11 straipsnyje.
[16] Remiantis JRC ir Regioninės ir miestų politikos GD tarpusavio vertinimo metodika ir priemonėmis.

Iki 2024 m. rugpjūčio 31 d. Salonikuose (EL), Koimbroje (PT) ir Kališe (PL) suorganizavus renginius vietoje, buvo atlikti trys tarpusavio vertinimai. Į šiuos tarpusavio vertinimus įsitraukė apie 150 dalyvių, atstovavusių 12 valstybių narių. 54 dalyviai buvo miestų valdžios institucijos, kurios atstovavo vertinamiems miestams (10) arba atliko tarpusavio vertintojų funkcijas (44) (6 pav.). 80 proc. dalyvavusių miestų valdžios institucijų atstovavo mažiems ir vidutinio dydžio miestams (7 pav.) ir maždaug pusė jų buvo iš mažiau išsivysčiusių regionų. Dauguma vertinamų miestų buvo maži ir vidutinio dydžio miestai iš mažiau išsivysčiusių arba pertvarką vykdančių regionų.

7 pav. Tarpusavio vertinimuose dalyvaujančių miestų valdžios institucijų dalys pagal miestų gyventojų skaičių

Gebėjimų stiprinimo renginiuose[17] susiburia miestų valdžios institucijos, vadovaujančiosios institucijos, Komisija ir kiti pagrindiniai subjektai, kad galėtų keistis informacija ir pademonstruoti sanglaudos politikos priemonių bei programų ir ES miestų darbotvarkės sąveiką. Tokie renginiai padeda kurti miestų specialistų bendruomenę. Šis procesas apima kasmet skelbiamus vadovaujančiosioms institucijoms skirtus kvietimus pareikšti susidomėjimą organizuoti renginius kartu su Aukštutinės Prancūzijos regionu.

Iki 2024 m. rugpjūčio 31 d. Turine (IT), Timišoaroje (RO), Liublianoje (SI), Zadare (HR), Turkuene (FR), Budapešte (HU), Tamperėje (FI) ir Briuselyje (BE) buvo surengti aštuoni gebėjimų stiprinimo renginiai arba sesijos. Į šiuos renginius susirinko apie 500 dalyvių, iš kurių 160 buvo miestų valdžios institucijų atstovai.

2.2.2. Parama žinių kaupimui ir politikos formavimui miestuose

Pagal keletą Europos miestų iniciatyvos veiklos krypčių remiami miestų žinių kaupimo ir politikos plėtojimo pajėgumai. Visose valstybėse narėse sukurtas miestų kontaktinių centrų tinklas[18]. Šioje ataskaitoje apžvelgiamu laikotarpiu buvo paskirti 25 miestų kontaktiniai centrai[19]. Dauguma miestų kontaktinių centrų taip pat atlieka nacionalinių programos URBACT centrų funkcijas, o jeigu šie du kontaktiniai centrai yra atskiri subjektai, užtikrinamas jų veiklos koordinavimas.

[17] Pasinaudojant 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu sukurtu sanglaudos politikos miestų plėtros tinklu, kuris padėjo keistis informacija tarp miestų, įgyvendinančių integruotas strategijas pagal sanglaudos politikos tvarios miestų plėtros kryptį, ir tarp miestų, vadovaujančių iniciatyvos „Inovatyvūs miestų sprendimai“ projektams.

[18] Europos miestų iniciatyvos miestų kontaktinių centrų įgaliojimai.

[19] Prancūzija ir Liuksemburgas įsteigė bendrą miestų kontaktinį centrą, o Italijoje miestų kontaktinis centras dar nepaskirtas.

Sukurta nauja žinių platforma „Portico“[20]. Šios platformos tikslas – vienoje vietoje sutelkti gausias turimas žinias apie miestus ir spręsti žinių šaltinių susiskaidymo problemą, kad būtų galima visais lygmenimis remti miestų specialistus. Viena iš jos dalių yra Miestų panorama, kuria siekiama teikti informaciją naudotojams apie ES miestų iniciatyvas, programas ir organizacijas. Ši priemonė bus plėtojama laipsniškai, o jos pirmoji versija jau parengta naudoti[21].

2024 m. buvo atlikta pirmoji ES masto perspektyvinė apklausa. Ji bus atliekama kas dvejus metus siekiant apklausti miestų valdžios institucijas ir miestų specialistus apie pagrindines tvarios miestų plėtros tendencijas, iššūkius, žinių spragas ir susijusius paramos poreikius. Gauti rezultatai padės Aukštutinės Prancūzijos regionui susidaryti bendrą vaizdą apie besiformuojančią miestų bendruomenės dinamiką ir poreikius. Atliekant pirmąją apklausą iš 25 ES valstybių narių buvo gauti 364 atsakymai, o daugiau kaip 70 proc. atsakymų pateikė miestų valdžios institucijos[22].

Netrukus bus pradėta įvairi žinių kapitalo kūrimo veikla[23], šiuo tikslu kuriant Europos miestų iniciatyvos politikos laboratorijas ir kitus žinių produktus. Tikslas – padėti miestų valdžios institucijoms ir specialistams formuoti įrodymais grindžiamą politiką ir užtikrinti viešųjų investicijų, ypač vykdomų pagal sanglaudos politiką, kokybę. Itin daug pastangų bus dedama siekiant užmegzti ryšius su mažais ir vidutinio dydžio miestais, kurie dar neturi pakankamai pajėgumų pasinaudoti sukaupta patirtimi ir žiniomis.

Įgyvendinant Europos miestų iniciatyvą remiama ES miestų darbotvarkė – 2016 m. Amsterdamo paktu[24] užmegzto bendradarbiavimo daugiapakopio valdymo srityje programa[25]. Siekiant padėti įgyvendinti teminių partnerysčių veiksmų planus, sukurtas ir įdiegtas paslaugų rinkinys, taip pat teikiama pagalba pradedant naujas partnerystes. Pagal Europos miestų iniciatyvą taip pat gali būti remiamas tarpvyriausybinis bendradarbiavimas miestų klausimais[26], jeigu tokios paramos prašo viena ar daugiau valstybių narių ir jeigu dėl to susitarta su Komisija.

Buvo vykdomos kelios komunikacijos kampanijos, susijusios su kvietimais teikti pasiūlymus dėl inovatyvių veiksmų, kvietimais teikti pasiūlymus dėl gebėjimų stiprinimo veiklos, pradėjusia veikti platforma „Portico“ ir kvietimais teikti pasiūlymus dėl ES miestų darbotvarkės partnerystės narių. Buvo sukurta Europos miestų iniciatyvos interneto svetainė ir pradėtas siųsti Europos miestų iniciatyvos naujienlaiškis. Šiuo metu šį naujienlaiškį jau yra užsisakę daugiau kaip 5 000 prenumeratorių.

2.3. Valdymas ir kita veikla

Siekiant užtikrinti veiksmingą ir įtraukų visų veiklos krypčių valdymą ir praktinį įgyvendinimą, nustatyta Europos miestų iniciatyvos valdymo sistema[27]. Joje numatytas mechanizmas, kuriuo užtikrinama įvairių rūšių veiklos sąveika ir dalyvavimu grindžiamas strateginio orientavimo procesas, į kurį įtraukiami visi atitinkami suinteresuotieji subjektai. Šį mechanizmą sudaro Stebėtojų taryba ir iniciatyvinė grupė.

---

20 Platforma „Portico“.

21 Miestų panorama | Platforma „Portico“.

22 Apklausos ataskaita bus paskelbta 2024 m. pabaigoje.

23 Veikla ir (arba) procesai, kurių metu naudojamasi žiniomis, įgytomis vykdant Europos miestų iniciatyvos veiklą, įskaitant inovatyvių veiksmų projektus, gebėjimų stiprinimo veiklą, įgyvendinamus su žinių kaupimu susijusius veiksmus ir kt. Vykdant žinių kapitalo kūrimo veiklą taip pat bus sudarytos sąlygos plėtoti sąveiką su kitomis ES iniciatyvomis ir programomis.

24 2016 m. Amsterdamo paktas.

25 Kaip nurodyta ES ministrų priimtuose 2021 m. Liublianos susitarime ir jo daugiametėje darbo programoje.

26 Reglamento (ES) 2021/1058 12 straipsnis. Parama gali apimti technines ir (arba) temines ekspertines žinias. Šioje ataskaitoje aptariamu laikotarpiu tokios paramos nebuvo prašoma.

27 Reglamento (ES) 2021/1058 12 straipsnis.

Stebėtojų tarybą sudaro Komisijos, Aukštutinės Prancūzijos regiono ir Europos miestų iniciatyvos sekretoriato atstovai. Ji prižiūri įgyvendinimą, siekiant tikslų padarytą pažangą, veiklos, vykdomos pagal kiekvieną paprogramę, plėtojimą ir įgyvendinimą, rezultatų stebėseną, taip pat finansinį vykdymą. Ji užtikrina, kad atitinkamais atvejais vykdant praktinę veiklą būtų atsižvelgiama į iniciatyvinės grupės strategines rekomendacijas.

Iniciatyvinė grupė atlieka patariamojo organo funkcijas. Ji informuojama apie strateginį Europos miestų iniciatyvos įgyvendinimą, visų pirma veiklos nuoseklumą ir prioritetus, ir dėl jų teikia rekomendacijas. Iniciatyvinę grupę sudaro Komisijos, Aukštutinės Prancūzijos regiono ir Europos miestų iniciatyvos sekretoriato, taip pat kiekvienos iš trijų ES Tarybai paeiliui pirmininkaujančių valstybių narių, programos URBACT vadovaujančiosios institucijos ir sekretoriato, Regionų komiteto ir dviejų Europos miestų asociacijų – Europos savivaldybių ir regionų tarybos bei EUROCITIES – atstovai.

Šioje ataskaitoje aptariamu laikotarpiu buvo surengti trys abiejų valdymo organų posėdžiai. Visų šalių dalyvavimas ir dalijimasis informacija padėjo užtikrinti sąsajas ir nuoseklumą su programos URBACT IV ir ES miestų darbotvarkės valdymo procesais.

Kalbant apie Europos miestų iniciatyvos finansinį vykdymą, didelė dalis lėšų – daugiau kaip pusė 395 mln. EUR biudžeto[28] – buvo skirta veiklai vykdyti. Baigta kurti pirmoji stebėsenos sistemos versija[29] ir netrukus bus pradėta naudoti rodiklių suvestinė, atspindinti padarytą pažangą.

Užmegztas glaudus bendradarbiavimas su programos URBACT IV įgyvendintojais, kad būtų užtikrintas bendras koordinavimas, sąveika ir papildomumas, visų pirma tarp abiejų priemonių gebėjimų stiprinimo ir žinių kaupimo veiklos[30]. Palaikant bendradarbiavimo ryšius su programa URBACT, Europos miestų iniciatyva taip pat prisidėta prie Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo.

3. PIRMIEJI REZULTATAI

Siekiant paremti strategijos ir politikos formavimą, integruotą ir dalyvaujamąjį įgyvendinimą ir miestų inovacijas, Europos miestų iniciatyva buvo kuriama kartu su pagrindiniais subjektais[31].

Po pirmųjų dviejų įgyvendinimo metų Europos miestų iniciatyva duoda pirmuosius rezultatus. Įgyvendinant šią iniciatyvą teikiamos integruotos paslaugos, kuriomis remiami visų dydžių miestai. Veikla vykdoma užtikrinus Europos miestų iniciatyvos paprogramių sąveiką ir veiksmų koordinavimą bei papildomumą su programa URBACT IV. Be to, įgyvendinant Europos miestų iniciatyvą veiksmai derinami su ES miestų darbotvarkėje numatyta veikla ir indėliu ir siekiama užtikrinti sąveiką su kitomis svarbiomis ES iniciatyvomis.

Kalbant apie 444 miestų valdžios institucijų, kurioms šioje ataskaitoje apžvelgiamu laikotarpiu buvo teikiama parama pagal Europos miestų iniciatyvą, geografinį pasiskirstymą, du trečdaliai jų yra iš mažiau išsivysčiusių ir pertvarką vykdančių regionų. Dauguma paramos gavėjų (73 proc.) yra maži ir vidutinio dydžio miestai, o 70 proc. jų – vadinamieji 11 straipsnio miestai. 25 proc. remiamų miestų taip pat dalyvauja įgyvendinant programą URBACT, ir tuo patvirtinami tvirtesni Europos miestų iniciatyvos ir kitų sanglaudos politikos priemonių ryšiai.

---

[28] Einamosiomis kainomis.

[29] Stebėsenos sistema bus laipsniškai plečiama ir padės, pasitelkiant pagrindinius veiklos rezultatų rodiklius, nustatyti Europos miestų iniciatyvos pasiekimus, rezultatus ir poveikį, atsižvelgiant į jos tikslus.

[30] Europos miestų iniciatyva ir programa URBACT keliais būdais papildo vieną kitą, pvz., įgyvendinant Europos miestų iniciatyvą remiamas trumpalaikis miestų keitimasis patirtimi, o pagal programą URBACT finansuojami ilgalaikiai miestų tinklai. Pagal šias priemones taip pat organizuojami bendri renginiai, o Europos miestų iniciatyvos žinių platformoje kaupiami įvairūs programos URBACT žinių ištekliai.

[31] Regionų komitetu, Europos miestų tinklais ir konsultuojantis su valstybėmis narėmis bei kitais miestų suinteresuotaisiais subjektais.

Užbaigti du 2022 m. ir 2023 m. paskelbti kvietimai teikti pasiūlymus dėl inovatyvių veiksmų – 16 valstybių narių įgyvendinami 36 projektai, kuriems skirta daugiau kaip 163 mln. EUR ERPF lėšų. Užmezgus tarpvalstybines perdavimo partnerystes, 85 miestų tinkle šiuo metu diegiamos inovacijos, dalijamasi patirtimi ir skatinama imtis sanglaudos politikos veiksmų tokiomis temomis kaip naujasis europinis bauhauzas, miestų žalinimas, darnus turizmas ir specialistų potencialo išnaudojimas mažėjančiuose miestuose. Šis tinklas netrukus bus papildytas kitais energetikos pertvarkos ir technologijų miestuose projektais. Skelbiant kvietimus teikti pasiūlymus skatinama sąveika su ES misijomis, visų pirma su Neutralaus poveikio klimatui ir pažangiųjų miestų misija, ir kitomis pagrindinėmis ES iniciatyvomis.

Fuenlabradoje (ES) šiuo metu išbandomas naujas ap(si)rūpinimo būstu modelis, grindžiamas kartų solidarumo ir naujojo europinio bauhauzo principais. Jis padeda atgaivinti miesto centrą, kuriame susiduriama su tokiomis problemomis kaip prastėjanti būstų kokybė, daug nenaudojamų gyvenamųjų ir komercinių patalpų ir senėjanti visuomenė. **Budapeštas (HU)** išgyvena būsto krizę, kurią sukėlė didelės energijos kainos, ir šiuo metu išbando integruotą įperkamo būsto paslaugų modelį, kuriuo įtvirtinti naujojo europinio bauhauzo principai ir pagal kurį kuriamos tiek viešiesiems, tiek privatiems pastatams skirtos paslaugos.

Bolonijoje (IT), siekiant visuose miesto rajonuose užmegzti ryšį su gamta ir sukurti vadinamųjų gebančių prisitaikyti žaliųjų ląstelių metodą, padedantį kovoti su šilumos salų miestuose reiškiniu, derinamos informacinės technologijos, gamtos procesais pagrįsti sprendimai ir vadinamųjų piliečių mokslininkų[32] indėlis. **Briugėje (BE)**, be kita ko, pasinaudojant istoriniu miesto požeminiu vandens tinklu, šiuo metu išbandomi mėlynosios ir žaliosios infrastruktūros sprendimai, skirti potvynių ir sausrų rizikai mažinti ir vandens kokybei gerinti.

Staliova Volioje (PL) eksperimentuojama sudarant sąlygas kosmoso pramonės specialistams – plėtojama įvairių sričių miesto specializacija, apimanti kosmoso laboratoriją, akademiją ir klasterį, sudarančius „keturgubą spiralę“. **Chaskove (BG)** šiuo metu bandoma sukurti novatorišką medicinos technologijų centrą, kuriame būtų sutelkti medicinos ir skaitmeninis sektoriai, teikiamos paslaugos ir užtikrinamos švietimo galimybės, visų pirma jauniems specialistams, taip pat remiamas perėjimas prie tvarios vietos ekonomikos.

Kopenhagoje (DK) pradedama diegti miesto bendruomenėms ir turistams skirtą duomenimis grindžiamo ir į bendruomenę orientuoto turizmo valdymo sistemą – kuriama

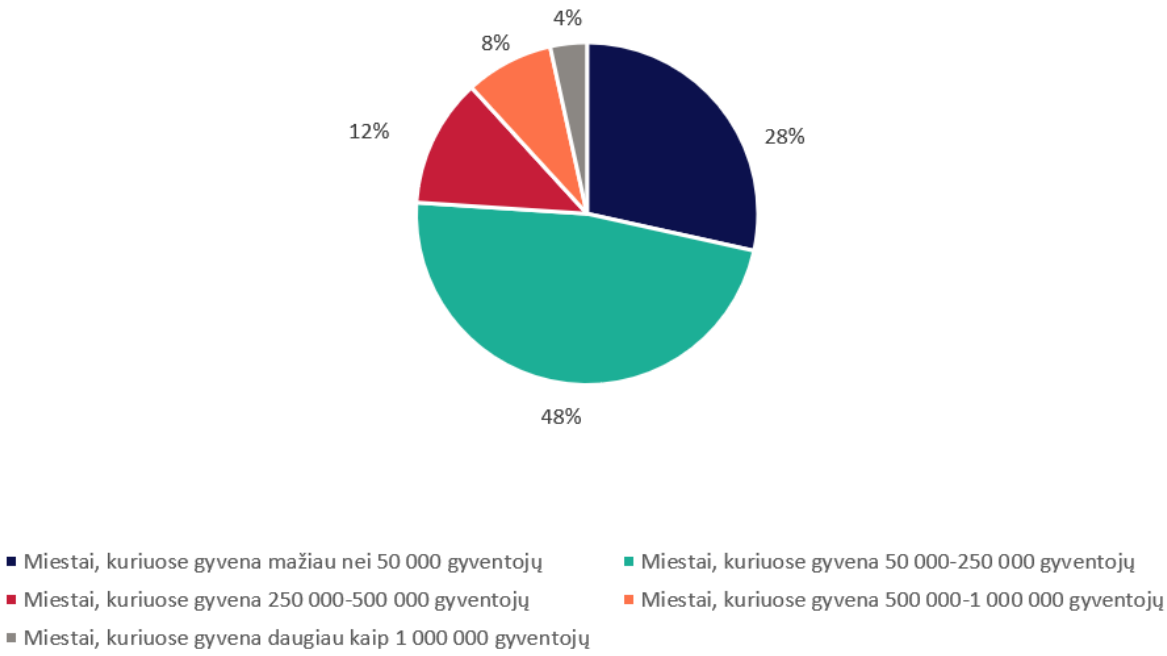
[32] Piliečiai mokslininkai – tai visuomenės nariai.

dalyvavimu grindžiama nuotraukų ir balso įrašų mobilioji programėlė, kuria siekiama įtraukti, rinkti ir analizuoti naudotojų duomenis apie jų patirtį. **Koimbroje (PT)** išbandomas darnaus turizmo interneto portalas, grindžiamas didžiaisiais kalbos modeliais, papildytais realiais duomenimis apie kelionės tikslą ir individualizuotais turistų maršrutais.

Autorių teisės: 1 iliustracija, ©Gettyimages.be/zak00; 2 iliustracija, ©Gettyimages.be/DrAfter123; 3 iliustracija, ©Gettyimages.be/guoya; 4 iliustracija, ©Gettyimages.be/Annika McFarlane.

Gebėjimų stiprinimo veikla vykdoma siekiant konkretaus tikslo remti miestus, panaudojant dalį iš daugiau kaip 24 mlrd. EUR investicijoms numatytų ERPF lėšų, skirtų tvariai miestų plėtrai[33]. Nors ši veikla yra tik bandomajame etape, dalyviai jau mano, kad ji daro tam tikrą poveikį[34]. Vykdant šią veiklą dalyvavo 485 miestų specialistai, iš kurių beveik 60 proc. atstovavo miestų valdžios institucijoms, o du trečdaliai – vadinamiesiems 11 straipsnio miestams. Gebėjimų stiprinimo veikla ypač remiami mažesni miestai, nes 76 proc. šioje veikloje dalyvaujančių miestų gyvena mažiau nei 250 000 gyventojų (8 pav.).

8 pav. Gebėjimų stiprinimo veikloje dalyvaujančių miestų valdžios institucijų dalys (proc.) pagal miestų gyventojų skaičių

Vykdant gebėjimų stiprinimo veiklą miestai keičiasi patirtimi įvairiomis temomis, pvz., įperkamo būsto, socialinės įtraukties, judumo, prisitaikymo prie klimato kaitos, skaitmeninės pertvarkos, miestų atnaujinimo, turizmo ir galimybių gauti finansavimą. Atliekant tarpusavio vertinimus stiprinami miestų gebėjimai įtraukti suinteresuotuosius subjektus ir palaikyti tarpsektorinį bendradarbiavimą, susieti strategijas su ES ir pasaulinėmis darbotvarkėmis bei kaimo vietovėmis, taip pat su finansine parama. Gebėjimų stiprinimo renginiuose nagrinėjamos įvairios temos, pvz., integruotų strategijų rengimas, funkcinės miestų zonos, integruotos teritorinės investicijos ir bendruomenės inicijuota vietos plėtra, žalioji pertvarka ir inovacijų ekosistemos.

Imtasi veiksmų siekiant užtikrinti veiklos koordinavimą su programa URBACT IV ir jos papildomumą. Pagal programą URBACT remiami miestai veikia kaip lygiaverčiai Europos miestų iniciatyvos gebėjimų stiprinimo veiklos partneriai. Su programos URBACT

[33] Remiantis daugiau kaip 1 100 integruotų miestų plėtros strategijų.
[34] Remiantis iš gebėjimų stiprinimo veiklos dalyvių gautais atsiliepimais.

įgyvendintojais, kaip strateginiais partneriais, taip pat bendradarbiaujama kuriant žinių platformą „Portico“. Siekiant užtikrinti suderintus veiksmus ir sąveiką, būtina palaikyti glaudžius Europos miestų iniciatyvos ir programos URBACT ryšius.

Sukurtas nacionalinių miestų kontaktinių centrų tinklas, kuriame skatinama Europos miestų iniciatyvos paslaugų paklausa valstybėse narėse. Jis veikia kaip visos Europos miestų iniciatyvos veiklos varomoji jėga ir padeda megzti ryšius su miestų bendruomenėmis, visų pirma mažesniais miestais ir vadovaujančiosiomis institucijomis. Šis tinklas atlieka kompleksinę funkciją populiarinti visas veiklos kryptis ir jau matomi pirmieji jo veikimo rezultatai. Sparčiai didėja šio tinklo socialinių tinklų bendruomenė – 2024 m. buvo surengta arba tebevykdoma daugiau kaip 400 socialinių tinklų kampanijų. Kad būtų galima veiksmingai teikti tinklo paslaugas, jam reikalinga nuolatinė ir tikslinė parama, nes pagal Europos miestų iniciatyvą vykdoma įvairių rūšių veikla.

Žinių platformoje „Portico“ miestų specialistams suteikiama labai reikalinga prieiga prie žinių ir informacijos apie ES iniciatyvas. Joje sutelkta daugiau kaip 1 600 žinių išteklių ir aktyviai bendrauja beveik 2 000 miestų specialistų bendruomenė. Netrukus taip pat pradės veikti atskira šios platformos skiltis, kurioje ketinama pateikti perspektyvios ir sėkmingos miestų praktikos pavyzdžių, sukauptų visoje Europos Sąjungoje įgyvendinant sanglaudos fondų lėšomis remiamus projektus. Plėtojant platformos „Portico“ dalį „Miestų panorama“ siekiama laipsniškai sukurti priemonę, kuria naudotojai, atsižvelgiant į jų poreikius, būtų susiejami su atitinkamomis Europos iniciatyvomis ir subjektais. Reikia toliau dėti pastangas išplėsti šią platformą, visų pirma jos priemonę „Miestų panorama“, kad būtų išlaikytas įgytas pagreitis ir ji taptų ES žinių apie miestus vartais.

Šiuo metu, kuriant politikos laboratorijas, vykdoma pirmoji žinių kapitalo kūrimo veikla, o pradiniu etapu Aukštutinės Prancūzijos regionas suvienijo jėgas su programos URBACT IV įgyvendintojais ir sėkmingai suorganizavo keletą miesto laboratorijų renginių energetikos pertvarkos ir vietos maisto sistemų temomis. Kalbant apie teritorinio poveikio vertinimus, Aukštutinės Prancūzijos regionas šiuo metu nagrinėja paramos veiklos rūšis. Atsižvelgiant į svarbų miestų vaidmenį įgyvendinant ES ir nacionalinę politiką, taisyklės, kuriomis pripažįstami skirtingi teritorijų poreikiai, yra labai svarbios tvariai miestų plėtrai. Kadangi pagrindiniai šios srities Europos subjektai[35] yra parengę įvairių teritorinio poveikio vertinimo priemonių ir metodikų, siekiama remtis esamomis priemonėmis ir pradėti vykdyti veiklą 2025 m. pradžioje, atsižvelgiant į miestų poreikius.

Parama ES miestų darbotvarkei duoda rezultatų, nes palaikomos naujos partnerystės ir ketinama užmegzti kitas. Nuo 2022 m. pagal Europos miestų iniciatyvą remiamas keturių teminių partneryščių („Miestų žalinimas“, „Tvarus turizmas“, „Lygybės miestai“ ir „Maistas“) kūrimas. Iki 2024 m. pabaigos turėtų būti sudarytos dar dvi partnerystės temomis „Vandeniui atžvalgus miestas“ ir „Pastatų priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas, integruotos renovacijos programos, vietos šildymo ir vėsinimo planai“. Tikimasi, kad remiant ES miestų darbotvarkę bus sustiprinti visų dalyvaujančių subjektų gebėjimai dirbti bendradarbiavimo daugiapakopio valdymo srityje aplinkoje.

Pradėta vykdyti įvairią komunikacijos veiklą. Įvairiose socialinių tinklų platformose Europos miestų iniciatyva susidomėjo daugiau kaip 28 000 sekėjų. Šioje ataskaitoje apžvelgiamu laikotarpiu prisijungti prie Europos miestų iniciatyvos renginių užsiregistravo daugiau kaip 3 000 dalyvių. Daug pastangų įdėta populiarinant 2023 m. Turine vykusį 5-ąjį miestų forumą, kurio metu buvo oficialiai pradėta įgyvendinti Europos miestų iniciatyvą, ir rengiantis 2025 m. birželio mėn. Krokuvoje vyksiančiam 6-ajam miestų forumui.

[35] Pvz., ESPON, ES Jungtinis tyrimų centras ir tarpvyriausybiniai subjektai.

4. IŠVADOS

Europa be savo miestų negali sėkmingai įgyvendinti savo tikslų. Siekdama teikti paramą miestams, Europos Komisija toliau bendradarbiaus su miestų valdžios institucijomis. Šiomis aplinkybėmis Europos miestų iniciatyva yra integruota priemonė ir paramos mechanizmas visų dydžių miestams visoje ES. Ją įgyvendinant miestai remiami imantis konkrečių veiksmų, pavyzdžiui, organizuojant tarpusavio mokymąsi, perduodant praktinę patirtį ir žinias, taip pat teikiant finansavimą inovacijoms, kad būtų padedama siekti sanglaudos politikos tikslų. Atsižvelgiant į tai, ji padeda miestams atremti daugybę iššūkių, su kuriais jie susiduria.

Europos miestų iniciatyva bus toliau įgyvendinama laikantis poreikiais grindžiamo požiūrio, pagal kurį priimant strateginius ir su veikla susijusius sprendimus svarbiausiu dalyku ir toliau laikomi miestų poreikiai ir stengiamasi paramos gavėjams teikti tinkamiausią paramą. Nuolat skiriama dėmesio pastangoms užtikrinti veiksmingą miestų ir miestų specialistų grįžtamąjį ryšį, pasitelkiant nacionalinių miestų kontaktinių centrų tinklą ir iniciatyvos veiklos krypčių sąveiką.

Įgyvendinant Europos miestų iniciatyvą bus toliau glaudžiai bendradarbiaujama su pagrindinėmis miestų srities organizacijomis ir tinklais, taip pat stiprinama sąveika su kitomis svarbiomis ES iniciatyvomis. Bus dedama kuo daugiau pastangų, kad visų dydžių miestuose visose valstybėse narėse būtų aktyviau naudojamasi pagal ją teikiamomis paslaugomis. 2025 m., atliekant laikotarpio vidurio vertinimą, bus renkami paramos gavėjų atsiliepimai. Pagal Europos miestų iniciatyvą yra įsipareigota imtis sustiprintų ir nuoseklių politikos veiksmų ES, be kita ko, prisidėti rengiant būsimą Europos miestų politikos darbotvarkę.